

Տրեւոյում Տրաքտանտ

ՈՐԱԳԻՐ

Հաղարարական Դատարարական և Զոհարարական

ԵՐԵՎԱՆԻ ՏՐԱՊԵԶԻԱ 103 ԳՐԱԳԻՐԻ ԴԱՐԱՆԻ 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

5 Սեպտեմբեր:

Սմանեան Տէրութեան Պարսկաստանի հետ ունեցած վեճը դեռ մի և նոյն վիճակի մէջ է. ուստի օրերս բնաւ նոր լուր մը առնուած չէ սահմանադրութեան: Եւ յառաջիկային Բարձրագոյն Պալատը կը շարունակէ միշտ իր իրաւունքը պաշտպանելու համար հարկաւոր եղած միջոցները պատրաստելու:

Սամի փաշան որ Կ. Ս. Ս. է հիմա լինել փաշային Կոստանդնուպոլիս խրկուած էր, ամուսն 3 ին խորհրդոս դարձաւ Սեփի շոգենաւով: Սեփի Երեմի խորհրդին տղան, նաեւ շատ երեւելի անձինք՝ ուստաֆէնաթեան համար մեկնեցան նոյն շոգենաւով:

Սեփի փաշան Կ. Ս. Ս. խորհրդին քանի մը օր առաջ իրեն ըրած այցելութեան փոխարէնը հատուցանելու:

Պալատի ընկերութեան շոգենաւը Սեփի անունով, երեկ առտու Տրապեզիոս գնաց, ամեն տեսակ պատերազմական պաշարներով, մանաւանդ թէ բազմաթիւ թնդանօթներով, որոնք պիտի խլը կըլին Պարսկացի օգնականները գտնուած օսմանեան բանակը:

Կը հաստատուն թէ Ս. Ս. Ս. խորհրդը որոշ յանձնըւած է հիմա Սուլթան վերադարձիս գործերը:

Ստեփան Դիստանութեան պաշտօնը պիտի ընդունի իր տէրութենէն:

Սարգսիս Գորգիս շարունակ կը թուծին կընեն, ու շատ անգամ ալ կը խոստովանուին:

Թարգմանութիւն յայտարարական թղթոյն որ Բարձրագոյն Պալատը դիտարկեց խրկեց, 29 օգոստոս 1842, Պարսկաստանի հետ եղած առաւտուրին ընդհատութեանը վրայով:

Յայտնի է որ պարսիկները քանի մը անգամ Ս. Ս. Ս. մոտեան Տէրութեան սահմանադրութեան տնցնելով, այն երկիրներուն մէջ թշնամութեան գործքի ըլին. ու այն կողմերը գտնուող Բարձրագոյն Պալատը գործակալներուն ալ պատուէր տրուեցաւ հալածել ու պատժել Սմանեան երկիրները յարձակող պարսիկները:

Հիմա կը հիմա Ս. Ս. Ս. թշնամական գործքերուն պատճառաւ, սահմանադրութեանը եղած ժողովուրդներն ալ վրդովման մէջ են, ու իրենց առաւտուրներն ալ ապահովութիւն չունին:

Սուտի Սմանեան Տէրութիւնը ամենեւին երաշխաւորութիւն չունի այն դիտարկներուն համար որ կընան Պարսկաստան խրկուելու ապրանքներուն պատահիլ, և հետեւաբար կարողոյն բարեկամ տէրութեանց դիտարկներուն ծանուցանելու, որ իրենք ալ հոգ տանին խրկել իմացնել իրենց հաւատակներուն որոնք որ առաւտուր ունին Պարսկաստանի քաղաքներուն հետ. և մինակ աս է պատճառը որ ներս

կը յայտարարական զիրը խրկուեցաւ Ստեփան Դիստան դիտարկներն:

Պալատ, 1 Եւպան, 1258:

ԵՊԻԳՐՈՍ

Լ. Երանգրիս 25, (Գոստոս):

Եպիգրոսի նաւատորմը, որուն համար շատ անգամ կը խոսէր թէ պիտի մեկնի, վերջապէս պատրաստուեցաւ ու ճամբայ ելաւ: Եւ նաւատորմի կողմէ կըրտակոնայ վեց նաւէ ու երկու Փրէկուդէ. Լասարակութիւնը չի գիտեր անոր ստոյգ երթալու տեղը. բայց կը կարծել թէ այս անգամ կը թուծին տալու համար է զօրաց, Լեքսանդրիոյ ծովերէն քիչ մը հեռու, Կ. Ս. Ս. խորհրդին փաշայնոր ու երկուսարդ ծովապետին հրամանատարութեամբ: Եւ նոր հետէ նաեւ Ս. Ս. Ս. խորհրդին, Կ. Ս. Ս. Բարձրութիւն Սեփի փաշան հաւատարմութեան ու բարեհաճութեան նոր նշան մը տրուաւ մեծ զօրապետի պաշտօն տալով անոր: Կը զօրացի նաեւ թէ Կ. Ս. Ս. Բարձրութիւնը քիչ օրէն ծովապետին նաւը պիտի երթայ, ու քիչ մը ժամանակ անոր քովը կընալու է, նաւատորմի զաւազան կը թուծին ներկայ գտնուելու համար. ու պիտի մեկնի իր իրեք նորահասակ տղաքը Կահիրէ երթալէն ետքը: Լեքսանդրիոյ պէջ մեծ տղան՝ հեծելազօրաց վարժարանը պիտի մտնայ, որու վերակայու է զաղղիացոց հրամանատար Վա

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆԷՐ

Չինացոց սովորութիւնները:

(Հարունակութիւն և վերջ):

Չինացոց կը զարմանայ մարդ թէ հնար է մի տարին բոլոր աշխատիլ առանց մէկ դադարում մը ընելու, բայց երբ որ գիտնայ թէ ինչպէս կաշխատին չինացիք՝ ալ զարմացման տեղի չի մնար. ինչու որ դանդաղ ու ծոյլ են բնութեամբ, ընդդիմութեամբ գործքի կընստին, ու ամեն րոպէի թող կուտան, երբեմն իրենց պղտիկ պղծնէ ծխապանորձնին կըմաքրեն, ետքը կը լեցնեն կը վառեն ու կը քաշեն. ու երբեմն ալ թէյ (չայ) կը խրովեն: Պաշտօնատէրները իրենց գործքին կըրթան ժամը երկուքին կամ իրեքին, չէ թէ գործքերուն պարապելու հապա իրենց ամեն օր հոն գտնուիլը ցուցնելու: Վաղէկ կը հարցը թէ ինչպէս կամ ով հոգ կը տան հարկաւոր եղած գործքերուն, ահա ասոր պատասխանը:

Չինացիներ մէջ մէկ կարգ մարդիկ կան որոնց նմանը ուրիշ տեղ չի տեսնուիր, ասոնք են «չիպաններ»:

որոնք իրր գրագրի պաշտօն ունին: Ետնց գրագրութեան պաշտօնը ժառանգական է որոշոց ոլդի: «Շիւպաններ» միշտ նոյն պաշտօնին մէջ կը մնան, իրաւունք չունին ուրիշ գործքերու մէջ մտնելու: Պղտիկութեան իրենց հօրը հրամանին տակը աս արհեստը կը սորվին, ու ասանկով մեծ յաջողակութիւն կը ստանան կառավարութեան գործքերուն մէջ որ իրենց կը յանձնուի. անանկ աղէկ գիտեն իրենց բազմակնձիւն օրէնքները, որոնք շատ անգամ մէկմէկու հակառակ կը լինեն, ու իրենց ուղածնուն պէս վճռել կուտան դատերը: Սուտի գատախաղները «չիպաններն» կախուած են ինչպէս և առեւտակալներն ալ. վասն զի ասոնք միայն իրենց տրուած թղթերը կը ստորագրեն: Եւ կերպով պաշտօնատարներուն յաճախ փոփոխութիւնները ամենեւին վնաս մը չեն իտար գործքերուն շուտով վճարմանը: «Շիւպաններ» քիչ վարձք կանեն կառավարութեան, կան ամառք որ բնաւ բան մը չեն առներ. բայց որովհետեւ լուր դատերը իրենց ձեռքէն կանցնին, անոր համար գիտեն իրենց ապրուստը հոգալ մեծ մեծ վարձքեր ընդունելով:

Սարգսիս Գորգիս մէջ եղած չինացի պաշտօնատէրները շատ աշխատանք կը քաշեն որ իրենց ծախքերը եկամուտներուն հետ հաւասար բերեն: Լասարակութեն պարտքի տակ կընան. անոր համար իրենց մէջէն շատերը կը ջանան գաւառներու մէջ պաշտօններ ունենալ վասն զի ասոնք շատ եկամուտներ կը բերեն. բայց ձրի չեն իտար ան պաշտօնները, ու անոնց տրուելու գինը կը փոխել բերած շահերուն համեմատ. ու երբեմն զանոնք ստանալու համար մեծ մեծ ծախքեր կընեն: Սուտի ամեն փաշան կը խոսէր թէ պիտի մեկնէ, ուսկէջ շատ կը հարստանան բարձրագոյն պաշտօնատարները: Եւ կաշառակրծութեան միջոցները յայտնի չեն. պաշտօն ուղղող կը ջանայ ծանօթութիւն ունենալ բարձրագոյն պաշտօնատարին մէկ մտերիմ բարեկամին հետ. մանաւանդ անոր գործքին մէջ գտնուող մարդուն հետ. ու ասոր միջնորդութեամբ է որ իր ապանի տիրոջը կանցնէ մէկ տոմսակ մը որն որ պատրաստ դրամով կընդունի սեղանաւորէ մը: Սեփի մտնող բարեկամն անձն ալ չիմոռցիր, հապա ան ալ հարկերին 10 կամ 20 կառնէ աս գործքէն:

րէն պէյը . միւս երկուքը պիտի շարունակեն իրենց առաջին ուսումնականները : Գաղղիարէն լեզուն պիտի սորվեցնէ ուրիշ գաղղիացի մը Ս . Վէնիկ , Սա . յիտ փաշայի ու Հիւսէյին փաշայի վարժապետը : Մի՞թէ անհամբերութեամբ կըսպասուի հոս Սամի փաշային կոստանդնուպոլիսէն դառնալը : Նաւարանին մէջ միշտ մեծ ժրտութեամբ կաշխատին :

ԱՆԳՂԻՐ

Ննգղիայի ասորւան ստոյգ լուրերը ասոնք են : Մէնջէսդը , Լիվըբուլ , Պիւրմիլիհամ մեծ քաղաքները բարեկարգութեան մէջ մտան : Սամիէն մեծ խռովութիւնները Հալիֆաքս քաղաքին էին , ուր տեղ ժողովուրդը սաստիկ զարնււնցաւ զօրքերուն հետ : Վոլանդըլի անկարգութիւններն ալ ուրիշ կերպ էին . քաղաքին եպիսկոպոսը մեծ նախատինքներ կրեց ճամբաներուն վըրան . եկեղեցիներն ալ թէ որ չի պաշտպանէին , պիտի կապուէին ու կործանէին : Սիւրիայէս հիմակահ վիճակը շատ աղէկ էր . ոյթ մը ունի : Եւտ տեղանք արդէն սկսան ձեռք զարնել իրենց գործքերուն , ու կը յուսանք թէ աս կերպով ամեն բան կը խաղաղի , ինչպէս Պրատֆորտի մէջ ալ եղաւ , 50 զինուոր ցլուեցին 10-20,000 մարդիք , որոնք փախուցան , ու երկրի մէջ անգնաներով զինուորած էին : Լոնտոնի մէջ դեռ պակաս չեն ասպտամբութեան ժողովները , բայց առանց խռովութիւն մը հանելու : Զեւադործներու գործատուները եղած երկիրներուն մէջ խաղաղութիւնը հաստատուեցաւ . սակայն բանտները այնքան կամք չունին իրենց գործքին պարապելու : Փրէսդոնի , () լոտամի , Սոքփորթ ու Մէնջէսդըլի բոլորովեք եղած բոլոր գեղերուն մէջ ժողովուրդները միտք ունին իրենց սովորական գործքերուն ձեռք դարձնելու : Սոքփորթ քաղաքի արհեստաւորները ինչպէս հիմայ սկսած էին իրենց գործքը , թէ որ խռովայող անձինք իրենց ատենախօսութիւններով արգել չըլլային ասոնց : Տիւնտէ քաղաքը քիչ մնաց որ կռիւ մը պիտի

ծագեր բանտներուն ու զօրաց մէջ յիշեալ ատենախօսութիւններուն պատճառով : Նիւ-Վասթըլ , Լիվոն , Վին Կաղէսհէտ ու անոնց շրջակայ քաղաքներուն մէջ , Լանկաշիրի օրինակին չի հետեւցան , մինչև պաշտօնատարներուն հասնիլը : Պրմիլիհամի մէջ խոհեմութեամբ վարւելով ամենեւին խռովութիւն մը չի ծագեցաւ : Թէ որ Մէնջէսդըլի մէջ բոլոր շարքաւորներուն ու զաշնակից ասպտամբներուն առջին չաւնըէր նէ անհարին էր որ քաղաքին խաղաղութիւնը հաստատուն պահէր : Կառավարութեան հաստատ միտքը հասկցելուն պէս , բոլոր աս ասպտամբութեան գլուխ եղողները ցրեցան : Բանտներուն դասը պաշտպանելով աս հրապուրող գործակալներուն չար խորհուրդներուն դէմ , շուտով իրենց գործքին ձեռք պիտի զարնեն : Լս խռովութիւններուն ժամանակը երկրի մամբաները շատ օգուտ ըլին զօրք խրկելու համար ասդին անդին : Լոնն մը տասնըջորս տասնըհինգ օր կը շէջը Լոնտոնի մէջ Մէնջէսդը կամ Լիտ զօրք խրկելու . հիմայ երկրի մամբաներով ու թիւը ժամուն մէջ կերթան կուգան : — Ժոն Պիլնը որ Ննգղիայի Թագուհիին վրան ատրը , ճանակ պարպեց , դատաւարտը լեցաւ տասնը ութ ամիս բանտը մնալու , որովհետեւ հաստատուեցաւ որ առանց զնտակի է եղեր ատրճանակը , ու Թագուհին վախցնելու մտքով պարպեց է :

ԶԱՄԻՌՆԻՒՆԻՒՄ

II Սեպտեմբեր .

Գաղղիացոց երրորդ ծովակալը Լասիւս , անցած շաբաթ օր աս նաւահանգիստը մտաւ Լիւֆթե-սիպը Կոչուած կրկնայարկ նաւով . իր հետն էին նաեւ Լորնտտիէ գործքը ու Ֆիւլտոն շոգինաւը . հետեւեալ օրը հասաւ հոս Ֆիւլտոն անունով պոլիքը , ու երկուշաբթի օրն ալ Սանդի-փէրրի ըսուած մեծ նաւը : — Օսմանեան շոգինաւը Թահիրի Պահիրի , ամսու 3 ին Ելվալըէն հասաւ հոս , ուր տարած էր կոստանդնուպոլիսէն Կ . Վսե . Իսմէթ փաշան . 5 ին մայրաքաղաքը դարձաւ :

Թէ որ շատ պաշտօնականներն մի և նոյն պաշտօն մը ուզեն առնել , ո՞վ որ շատ ստակ վճարէ ան կընդունի : Կան մեծ մարդիքներ , որ ասանկ պարագաներու մէջ պարկեշտօրէն կը վարին , չեն ուղեր մոռնալ ան պաշտօնականները որոնցմէ ընծաներ առին , ու անոնց կուտան պատրաստ եղած առաջին պաշտօնները : Լս մանտարիները ժողովուրդին քով աշխատանք ու առատասիրտ ոգի ունեցող մարդիքներու տեղ սեպած են . վասն զի կան ուրիշ պաշտօնատարներ որոնք կը մոռնան խեղճ պաշտօնականները ուսկից որ ստակ առին , այլ կըսպասեն որ նոր ընծաներով իրենց յիշողութիւնը արթնցնեն : Մէկ մարդ մը որ կուգէ պաշտօն մը ձեռք ձգել գաւառներու մէջ , կը ծախէ կամ գրաւ կընէ բոլոր շարժական կամ անշարժ ստացուածքները . կը վաճէ իր բարեկամներուն ու ծանոթներուն , աղաչանք խոստումներ , խաբէութիւն , բոլոր ձեռքէն եկածը կընէ , բաւական գումար մը ժողովուրդ համար : Վիշ անգամ կը պատահի որ աս կերպով չի յաջողի , միայն թէ իր պաշտօնին հասնի , ու ուրիշ ամեն արգելքները դիտաւ կը ջնջուին :

Չինացի վաշխառուն՝ որ միշտ աղէկ առիթներու կըսպասէ , ինքնին կընկերայանայ . պաշտօն ընդունողին բոլոր պարագքը կը վճարէ , կուտայ անոր ճամբորդութեան համար ու իր առած պաշտօնը պատշաճապէս սկսելու հարկաւոր եղած դրամը : Թէ որ պաշտօն առնող անձը յարգ (քրէտիթ) չունի նէ , վաշխառուն ինքը կ'առնէ թղթերը , անոր կընկերայանայ ու անոր քով կը կենայ ինչպէս որ իր տրուած ստակը ու անոր շախաղանց վաշխը ընդունի : Եւտ անգամ կը պատահի որ երկարատեւ չի սպասէր , ինչու որ նոր պաշտօնատէրը տեղը հասնելուն պէս , ան տեղի "չիւպանները" "ֆէն-զիլ" կը բերեն անոր , կամ արծըթէ ընծաներ , որն որ առաջուց կը պատրաստեն ան մարդիքներէն ժողովուրդ որոնք իրեն հպատակ պիտի ըլլան : Լս "ֆէն-զիլը" միւսակ որ իբրեւ ընծայ կընդունի , շատ անգամ իր ըրած ծախքերուն փոխարէնը անով կը վճարէ : Երբոր երջանկութեամբ քանի մը տարի կանցնեն ան գաւառին մէջ , ետքը մեծ հարստութեամբ մայրաքաղաքը կը դառնայ , իսկոյն շատ տներ ծախու կ'առնէ , մէկ պատական տուն մը շինել կուտայ ու մեծ իշխանի մը պէս կ'ենք կը վարէ : Սակայն մէկ

Սիննաց լինկերութեան առջին տարին՝ օգոստոս 31 ին վերջանալով , կը փութանք միւր պարտաւորութիւնը կատարել , հրատարակելով անոր եկամուտին ու ծախքին հաշիւները : Սիննաց լինկերութեան եկամուտը : Ինչպէս նշանակած ենք թիւ 94 մեր օրագրութեան մէջ , մինչև հիմակ յիշեալ լինկերութեան բաժիններուն թիւր 272 եղաւ . 50 դուռուշէն ամ մեն մէկ բաժինը կընէ . . . դուռուշ 13,600 :

Սիննաց լինկերութեան ծախքը :

Լիւքսարական և ֆիզիքական դործքներուն արժողութիւնը . ինչպէս թիւ 79 մեր օրագրութեան մէջ մի ըսաւ միտքէ գրած է անունները	3268
36 հատոր գիրք հայերէն , գաղղիարէն և յունարէն	1696
Մէկ ջերմացոյց Սոմուրի	50
Լիւքսարհագրութեան , ֆիզիքայի և աշէպուայի վարժապետին 7 ամսական	1400
Վարպետ աշակերտին 6 ամսական	300
Սթեմաթիքայի օգնական աշակերտին 3 ամսական	150
Լիւքսարէն վարժապետին առջի 2 ամսականը	400
Լիւքսարէն գաղապարական գաղղիարէն վարժապետին 3 ամսականը	800
Լիւքսար լիւքսար օրագրութեան տարեկան ստորագրութիւնը թանգարան վերծանութեան ըսած սենեակին համար	210
Սին գրանոց մը	766
Թանգարանին ու գաղապարական վերի դատարանի ներկերու	650
Հիշեալ սենեակին պատուհաններուն վարագոյրներ ու հարկաւոր զարդեր	946
Մէկ ոսկեգոծ կանթեղ (լամբ) և ուրիշ լապտերներ	261
Սանրաման ծախքեր թանգարանին վերաբերեալ	140
	10,626
Կէսնայ	2774
	13,600

պաշտօնատարի մը չի յաջողեր միշտ որ երկար ասեմ գաւառին մէջ մնայ : Իր հայրը կամ մայրը մեռնելով կը պարտաւորի Չինի սովորութեանը համեմատ , հօրը ասեմը դառնալ անոր յուրակաւորութեան հանդէսին համար ու ետքը անգործ սպասել իր սուգը վերջանալուն : "Սանդ շունները" տարի մը սուգ կը պահեն , ու չինացիք իրեք տարի : Սուգէն ելլալէն ետքը նորէն կը ջանայ մէկ պաշտօնատարի մը հետ ծանոթանալու որ կարող ըլլաւ վերստին իր տեղը դառնալ : Չինացիք չեն միայն "ֆէն-զիլ" ընծայ չի ընդունիր , հապա ետ դառնալուն ալ պարտքով կուգայ , պարտաւորելով նորէն ստակ փոխ առնել յուրակաւորութեան հանդէսին գացած ծախքին համար , ու քիչ մը ատենէն ետքը պաշտօնականներէն բուն կարգը անցնելու : Փոխադրուելու իրենց տրուած ստակին շատ մեծ մեծ շահ (ֆայիլ) կը պահանջեն աս վիճակին մէջ գտնուող պաշտօնատէրներէն : "Վէն-զիլ" բառը կը բանեցնեն նաեւ չինացիք ան արծըթէ ընծաներուն տեղ , որ բարեկամները մէկմէկու կուտան . թէ որ մէկ պաշտօնատար մը մեռել կամ հարսնիք ունենայ նէ ան օրը կը երկարի կը հրաւիրէ բոլոր

ՕՐԵՆԱՐԵՆ ԼՈՒՆԻՐ

կրպարումները մեր մտքին շնորհակալութիւնը յայտնելու և աղաչելու համարակութեանը հայոց, որ հայրենասիրական ոգով մտադիր նպատամատուցը ըլլալով աս նորահաստատ լինելութեանը, առջի տարւան մէջը այսքան գումարի հասաւ անոր եկամուտը: Բայց յայտնիս հաստատ է, թէ հետզհետէ ալ էլիւի առատաձեւութեամբ օգնութիւն պիտի ընեն Սիւնեաց լինելութեանը, երբ որ անոր բարեկարգ կառավարութեանը իրօք կրտսեկանան, ու ազգաօգուտ պտուղները տարոյ տարի կրտսենեն:

Թիւ 93 Արշալոյս Արարատեանին մէջը ծանուցիւք բարեմիտ հասարակութեանը, թէ կոստանդնուպօլսոյ Արքեւի վառօդապետ մեծապատիւ և ազգասէր Տատեանց Յովհաննէս աղան, Սիւնեաց լինելութեանը զանազան մանկավարժական ազնիւ գործիքներ ընծայ ըրաւ. որոնց անունները, ինչպէս որ խոստացիր էինք, յօժարամիտ կընշանակէք այս անգամ:

Մէկ մեծ Վաղարշ (աշխարհագրական թղթոց հաւաքումն), երևելի զիպաճնեւրուն պատմութիւնովը, գաղղիարէն:

Մէկ խաւարին սենեակ (շամպր օպերէր):

Երկու գանձաւոր գործիքներ կողմնացոյցներով, տեղի մը հեռաւ որութիւնը չափելու համար:

Մէկ փոքր սետուկ՝ երկրաչափութեան և ուրուագրութեան հարկաւոր, աղւոր ու ընտիր գործիքներով:

Մէկ ուրիշ պզտիկ սետուկ մը ևս, որուն մէջը գանձաւոր երկրաչափական ձևեր կան:

Գործիք մը, աշխարհագրական թուղթեր ընդօրինակելու համար:

Կանգունի ձևով մէկ գործիք մը՝ զգաճեաւական շրջանակներ դնելու համար:

Երկու ջիւղաչափ Ռոմուրի մէկը մեծ մէկը պղնձի:

Երկու ջիւղաչափ ևս սանդի կրաւ. մէկը մեծ մէկը պզտիկ:

Մէկ մեծ խոշորացոյց:

Մէկ կիսաբաւոր գործիք մը (օթթանո), ճիշդ կէս օրը զտնալու համար:

Մէկ տեսաբանական գործիք մը (օթթիք):

Բարեկամները, որոնք անոր առնել համեմտով ամեն մէկերին իրենց հրաւերքի անմակին մէջ տրծաթի կտոր մը փաթեթելով կուտան անոր. որուն ծանրութիւնը համեմատ պիտի ըլլայ կոշտութիւնն ու կոշտականին ունեցած բարեկամութեանը: Կոշտութեանը շնորհակալ կըլլայ «Ֆէն-դիլ» տրուէն, ու կըսէ թէ աս բարեկամութեան նշանը ամենեւին անօգուտ էր. բայց ինքը աս ընծան կուտայ իր մանրիմներէն մէկու մը որու յատկապէս աս պաշտօնը յանձնուած է, ու ետքը կըկշռէ զան ու կընշանակէ տուամարին մէջ անոր գինը ու ընծայօղին աւանդը. որպէս զի թէ որ հանդիպելու ըլլայ աս կերպ հրաւերք մը ընդունել, ինքն ալ նոյն արժեքով անոնց ընծայ տայ: Երբոր մէկը պատճառով մը չի կրնայ կերակուրի երթալու, աս բանին համար չի կրնար ազատիլ «Ֆէն-դիլ» խրկելէն. թէ որ հրաւիրեալը պարտք չի կատարէ նէ իրենց բարեկամութիւնը կը քակի: Եւ չորստ փարդիքներուն ու զինւորներուն տըւած «Ֆէն-դիլ» տասը ֆրանքէն պակաս չի պիտի արժէ: Սիւնեաց տիճանի հարստութեամբ մարդիկներուն հարիւր ֆրանքի կը հասնի. իսկ հարուստներուն հազար ֆրանքի:

Գաղղիայի մէջ հարկաւոր փորձեր կրպարում տրելի հիմայ կատարելապէս շինուած օդապարիկ գունտի մը միջոցովը. շատ երիտասարդ բնախօսներ ու քիմիագործներ կառաւարկին մթնոլորտի մէջ խիստ բարձր ելլալ, ու ճիշդ տեղեկութիւն մը ստանալ ան երկնային երևոյթներուն վրայով՝ որոնք դեռ ասիէլ ճանչցուած չեն:

Սա քաջասիրտ ճամբորդները պիտի առնեն իրենց հետ Ֆիզիքական ու ռուսական հարկաւոր գործիքները փորձի համար, ու ուտելիք ալ. վստն զի իրենց ճամբորդութիւնը քիչէն քիչ քանրջորս ժամ պիտի տուէ: Կըսէ թէ օդապարիկ գունտին նաւակը հազար քիլօկրամի ծանրութենէն պակաս չի պիտի ըլլայ:

Սօրնիկ փօսդի մէջ կըկարգացի:

«Կանոնաւոր հաղորդակցութիւններ հաստատուէն» ճան հիմայ փարիզի, Լոնտայի, Պրուսէիէզի, Լոնվէրսի ու ուրիշ մեծ քաղքներու մէջ ազանիւնէրուն միջոցովը. ու ամեն օր օդային թղթատարները կըխրկուի գանձաւոր տեղանք: Կը հաստատեն թէ Գաղղիայի փօսդները դեմ պիտի կենան աս թղթատար աղանիւններուն, իբր թէ աս բանը հասարակապետութեան իններորդ տարւոյն հաստատուած օրէնքին սուրհանդակներուն համար, գլխովին հակառակ է:

Քանի մը տարի է որ շատ օրագիրներ կըզրուցեն մէկ Ռոմիւրացի հրէայի մը զարմանալի յիշողութեան վրայով: Կընայ, կըսեն, Լստուածաշնչի Միանայի, Գալմուտի և այլն բազմաթիւ հատորներուն մէկ երեսը մէկ անգամ կարդալով, ըսիւ ամեն մէկ տողերուն մէջ գտնուած բառերը, թէ վերէն ՚ի վար և թէ վարէն ՚ի վեր. մէկ ասեղ մը խորունկ թափանցեցնելով աս հատորներուն շատ թուղթերուն մէջէն, ճիշդ կիմացունէ ամեն մէկ երեսին գիրը. ըրն որ ասեղը ծակեց անցաւ: Կիկողայոս կայսրը Ռուսաց, լսելով աս հրէային սքանչելի յիշողութիւնը, իր պալատը կանչեց ու կարդալ տըւաւ իր բանակին բոլոր զինւորներուն ցուցակը: Մէկ անգամ կարդալուն սկսաւ իսկոյն բերնուց ը:

Հրաւիրեալները առաւելնէ ինչպէս իրիկուն կուգան: Վաղարշապատական առջի զրոյցներէն ետքը տանուտէրը կընստեցնէ զանոնք սեղանը, որ պատրաստուած են տանը գաւթին մէջ վրանի մը տակը: Կընականները ամենը մէկէն չեն ուտեր, այլ կարգով: Տանուտէրը կընստեցնէ զանոնք ամեն մէկը իր աստիճանին համեմատ: Եւ ամեն մէկ սեղան վեց հոգիի համար պատրաստած է, ու տանուտէրը ան սեղաններուն կերակուրը ընրել կուտայ ուր տեղ որ վեց հոգի լըման են: Բայց եկող մարդիքը մասնաւոր պատու արժանի են նէ իրենց աստիճանին համար, թէ և երկու հոգի ըլլան, ուրիշ մասնաւոր սեղան մը կընստեցնէ զանոնք: Սիւն հրաւիրեալները որ այնքան պատուաւոր չեն, համբերութեամբ կըսպասեն ինչպէս որ ուրիշներ ալ գան ու վեց թիւը լըմնայ: Կերակուրը վերջանալուն պէս կընականները կելան ու իրենց տունը կըդառնան. ետքը նորէն սեղանը կըյարդարեն ուրիշ եկողներուն համար:

Հարուստ մարդու մը տանը կառավարութեան բոլոր հոգը վերակացուի մը յանձնուած է: Եւ աս անգամ ոչ տանուտէրը և ոչ խաթունը կընայ խառնուիլ տանը

մէջ աս ցուցակը առանց կարգը խանգարելու, ետքն ալ անդրադարձութեամբ ետքի անունէն ինչպէս առաջինը սկսաւ զրուցել:

Սա Ռոմիւրացին՝ որ Ռաբբի շիրշ Տէնրմարք կըկոչէի, Մէյ (Գաղղիա) քաղաքն է հիմայ. մօտ օրիս մէկ ժողովքի մը մէջ կանչուելով, հոն տեղ իր զարմանալի յիշողութիւնը ցուցուց, որ շատ կը գերազանցէ Սաճիւսթիլի: Եւ մէկ-փարիզի և ուրիշներուն սուր յիշողութենէն:

Վիզիլիարէն օրագրութիւնը Վաղարշ կոչուած, վերջին անգամի հասարակաց խորհրդարանին մէջը եղած ատենախօսութիւնները հաշուելով, կը հաստատէ թէ լըման 9119 ատենախօսութիւն ըրին 399 ատենաբան: Կըսէ նաեւ թէ շատ քիչէ աս թիւը որովհետեւ աս խորհրդարանին անդամները 658 հոգի են, ու մինակ, Սըր Ռապէլը փիլաւորաբին գործոց պաշտօնատարը՝ 287 ատենախօսութիւն ըրաւ:

Նախնիքները աղէկ չէին սեպեր մայիս ամսու մէջ ամուսնանալը: (Վիզիլիա բանաստեղծը իր տալիքութեամբ հինգերորդ գրքին մէջ ասանկ կըսէ: «Մայիսի հարանիքը՝ մահաբեր հարանիք է:» Սա աւելորդապաշտութիւնը դեռ Կարոպայի շատ երկիրներու մէջ կայ: Եւ հաւաստի մօտ ժամանակներս մայիսի մէջ եղած ամուսնութիւնները որոնք կըթուի թէ կարգաւորեն զանի:

Կարոլոս Ե Վիզիլիայի թագաւորը կարգը վեցաւ 11 մայիսի, 1624 որ ետքը զխառնեցաւ 9 փետրվար 1649 ին:

Ուրիշ փչ Գաղղիայի թագաւորը կարգը վեցաւ 16 մայիսի 1770. որ զխառնեցաւ 1793 ին:

Օւլէանի գուքսը՝ 30 մայիսի 1837 ին ամուսնացած էր որ անցածները կուգէն ինչալով մեռաւ:

Ղինձկլայի օրագիրները մէկ գործ մը կրպարումն, բոլոր իր նշանաւոր պարագաներովը: Մէկ մարդ մը յանկարծ կաթուած (տամբա) եղաւ առեւտրական ատենին մէջ: Եւսիկա իր հակառակորդին հետ կըկուտէր թէ ես քեզ ամենեւին պարտք չունիմ. որն որ մէկ պզտիկ գումար մըն էր 40 ֆիւրինի որ իր հակառակորդը կրպահանջէր: Եւ պացոյց

գործքերուն: Չինացիք իրենց տանը տարեկան պաշարը չեն պատրաստեր. այլ օրէ օր ծախու կառնեն սեղանին համար պէտք եղած բաները: Չինացիին մէջ ամենեւին գինետուն մը չի կայ: Եւ մէն մեծ տուններուն մէջ մասնաւոր անտես մը կըգտնուի, որ խոհակերին ըրած ծախքերուն համարը կըլուծէ: Հայրը՝ իբր տան մեծը մինակ հաց կուտէ ամենէն առաջ. ետքը մայրը, վերջապէս տղաքը ու աղջիկներն առանձին: Իրենց տղոցը կնիկները՝ որ տանը մէջ մարերնուն ծառայութիւն ընելու համար են ու աղախինի նման կաշխատին, ամենէն ետքը սեղանը կընստին: Սար մարդիքներուն մէջն ալ, հայրը մինակ ու ամենէն առաջ հաց կուտէ: Թէ որ մէկը աս սովորութիւնները չի կատարէ նէ տգէտ մարդու տեղ կըսեպի, որ ամենեւին չի գիտէր պատշաճաւոր կանոնները:

Թարգմանեաց ՚ի գաղղիականէ

Հ. Ս. Թ:

ՃԱՆՈՒՑՈՒՄ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԱՏԱՐԱԾԻՄ

Վերջինս Միջինասիական ուղևորական վարչության մը աշխատանքներուն է, որոնք սա տարի աշխատանքն ու ազգասէր բարերարի մը ծախքովը յիշատակման տակ անցաւ:

Եւ գիրքս երկու բաժնած է: Եւ ընդ մասը կը կարծուի մարդու ու կենդանիներու վրայ, որոնցմէ շատերը զատ զատ պատկերներ ալ ունին, ինչ խոշոր աղբոր տախտակներու մէջ: Իսկ երկրորդ ու երրորդ մասը, որ մտերս ի լոյս կընծայի, կը կարծուի արեւելեան ու հանքերու, ու համառօտ մը կենդանիներ պահելու վրայ, ծով պատկերներով, իսկ վերջը ուսման վերաբերած անուններու բառգիրք մ'ալ կայ: Ըստ. գաղ. գերմ. ու տաճկերէն նշանակութեամբ: Եւ ընդ գործքին մէջ հեղինակը նոր անուններ բնապատումներու բռնած կարգին ու կարծեացը հետեւած է. իսկ հետեւ առաւ պնդելն ու ռամկաց ծուռ համարումն ալ շատ տեղ կատարեալ համոզմուն տալու համար առաջ բերած է:

Եւսանկ օգտակար ուսման մը գիրքը, ամենէն դիւրաւ հասկըցելու համար, աշխարհագրաւ լեզուով ու պարզ ոճով գրած է, ուստի անշուշտ. կր յոսանք որ փափագանք պիտի ընդունին սակայ ամէն ուսումնասէրներ, մանաւանդ հիմակաւ մեր հայագի գրաստանները որ գովիլի նախանձով մը կը զանան օր ըստ օրէ ծագելալ աղբորուն նման լու. ինչու որ ամէն կարգաւորեալ դպրատուններու մէջ բնական պատմութիւնը, բնական գիտութեան ու ուրիշ գիտութիւններու պէս, անհրաժեշտ ուսմանց կարգը մտած է:

Կը ծախի փրփրականտայի գրատունը՝ որ քաղաքի մէջ հաստատուած է ֆրանկաց թաղը Սանա պաղ շէտի ըսած տեղը:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՍԻՆԵՐ. Եւ (որոշելը շաբաթը անգամ մը կը տրուի):

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 շուրուշ է կանխիկ (փէշին). ուղղութեամբ կընայ ստորագրել:

Իզմիր՝ օրագրութեան տպարանը:

Պոլիս՝ երկրորդ խանը Սոմախանց Սկրտի առաջին գրատունը:

Պուրսա՝ Բապարճեան Սոմախանց ու Սկրտի առաջին գրատունը:

Եւ զբանգրիտ՝ Եւ զաղանեան կարողանալ աղային մաշալան:

Կահիրէ՝ Եւ զաղանեանց մահաւոր Եւ զբանց աղային գրատունը:

Հոգալէ՝ Սրապիտեան աղայ (Հակոբի գրատունը): Թրեան՝ Եւ զբանց Սկրտի առաջին գրատունը:

Եւ զբանց Սկրտի առաջին գրատունը:

Եւ զբանց Սկրտի առաջին գրատունը:

Եւ զբանց Սկրտի առաջին գրատունը:

Եւ զբանց Սկրտի առաջին գրատունը:

Եւ զբանց Սկրտի առաջին գրատունը:

Եւ զբանց Սկրտի առաջին գրատունը:

Եւ զբանց Սկրտի առաջին գրատունը:

Եւ զբանց Սկրտի առաջին գրատունը:

Եւ զբանց Սկրտի առաջին գրատունը:

Եւ զբանց Սկրտի առաջին գրատունը:

Եւ զբանց Սկրտի առաջին գրատունը:

մը չունենին պարտաւորելու. սա մարդը՝ որ կը պնդէր թէ պատրաստ եմ երդում ընել սա բանին համար: Եւ տեսնին նախագահը՝ կամ սա մարդուն ըսածին չի աւտարով, կամ չունիլով որ երդում ընէ ասանկ փոքրիկ գումարի մը համար, կը յորդորէր անոր խղձով. տանքը արթնցնելով որ հատուցանէ իր տալիքը: Իսկ փոքր տեղը աշխատեցաւ, ինչու որ կը պնդէր միշտ թէ բնաւ տալիք չունիմ. ու երբոր ոտքի վրայ ելաւ որ երդում ընէ, նոյն վայրկեանին ինկաւ մեռաւ հոն:

Եւ շաբաթ Եւ յորի ջորի պահը 10-15 ճամբորդներով երբոր խղձով կուգար, շէշատ խաչվէտի ըսած տեղը հասնելուն պէս, յանկարծ հրաւրու աւազակ ասոնց վրայ յարձակելով, կողոպտեցին ջորի պանը ու բոլոր ճամբորդները, որոնց քովը 380 հազար զուռուշի չափ ստակ կայ եղեր. բայց մարդու վնաս չեն տրեւ. այլ ճամբորդներուն ձիերը հեծնալով փախեր են անկէց: Կը հաստատեն թէ սա գողերը Սամա կղզիի բնակիչներէն են, որոնք չի ճանչցրելու համար, երեսներ ալ սեւով ներկած են եզեր:

Եւստիանք բարեխառնութեան (Օմիւռնի) գիտեալ, ի միջոցէի և եղեալ ըստ բաժանման Սոմոլի:

Ստակ	Եւստիանք	Եւստիանք
Ստակ	4	Ստակ
Եւստիանք	5	Եւստիանք
Եւստիանք	6	Եւստիանք
Եւստիանք	7	Եւստիանք
Եւստիանք	8	Եւստիանք
Եւստիանք	9	Եւստիանք
Եւստիանք	10	Եւստիանք

ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՍԻՆԵՐ

Կոստանդնուպոլիս, 8 Սեպտեմբեր:

Սայրաքաղաքիս առաւելելին թուրքները միշտ կը շարունակէին, թէ Եւրոպայէն եկած ապրանքներուն և թէ Եւրոպա երթալու տեսակներուն համար: Շէշտի: Եւստիանք եկաւ թէ Եւստիանք ընէ և թէ Եւստիանք որոնց տեսակն ալ խիստ լաւ է. այսու ամենայնիւ օխան 20 զուռուշէն աւելի առնող չի կայ. բայց ծախողներն ալ հիմակուհի մակ ցած գիներով չեն ուղեր վաճառել:

Գիրքը: Տասնեակու հազար օխայի չափ խիստ աղբոր ապրանք եկաւ, որոնք 20 զուռուշի օխան կընայ առնելիլ. բայց սա գինով ալ ծախու առնող չի կայ առ այժմ:

Եւ զան մորթ: Սոտ օրերը 6 հազար հատի չափ ծախեցաւ 5-5 զուռուշ օխան. սա գիներով զիւրաւաճաւ է:

Մեղրամոմ: Կուզի, թէ մայրաքաղաքիս մէջը քրէնելու համար, և թէ զուռու խրկելու համար. սա օրվան արժողութիւնը 21-22 զուռուշ է օխան ըստ տեսակին:

Միտաքս: Իսկ զործառնութիւն եղաւ սա շաբաթ. այլ որովհետեւ Եւրոպայի գործատուներուն մէջ եղած խռովութիւնները զաղբեցան, կը յու-

սայել թէ քիչ օրվան մէջ յաջող փոփոխութիւն մը կընդունի սա ապրանքը:

Չէթ: Եւստիանք քիչ մը. սա օրվան արժողութիւնը 212-215 զուռուշ է խանթարը:

Ցորեն: Եւ շաբաթութեան մէջ է, ու Եւրոպայի համար գնոյ առնող չի կայ, այլ միայն քաղաքիս մէջը քրէնելու համար կը ծախի. գիներուն նոր փոփոխութիւն մը չեղաւ:

Օմիւռնի, 11 Սեպտեմբեր:

Քանի առնէն ի վեր սպասեալ առն տրուան յաջողութիւնը տակաւին չի հասաւ. հասարակօրէն ամեն ապրանքները թուրք են թէ Եւրոպայէն եկածը և թէ Եւրոպա երթալու վաճառքները, որոնց վըրայ արժան կը համարենք քանի մը ծանօթութիւններ տալ:

Բամպակ: Միշտ թուրք է, ու գիներուն նոր փոփոխութիւն մը չեղաւ մեր վերջին թիւէն ետքը:

Շէշտի: Եւստիանք կը կարծէ թէ 60 հազար օխայէն աւելի ապրանք կայ քաղաքիս մէջը. ծախու առնողները չեն արտորար, ու հիմակուհի մակ 19-19 զուռուշէն աւելի օխան գին տրուող չի կայ:

Եւստիանք: Իսկ զործառնութիւններ կը լլան, սա օրվան արժողութիւնը 57-57 զուռուշ է չէթին մեծ կտորը. իսկ պղտիկ կտոր ափիօնը՝ 60 զուռուշ կածէ:

Փաւամուտ: Միշտ կուզի ու շատ ապրանք չի կայ:

Թրեանք: Եւստիանք 85-86 զուռուշ:

Եւստիանք: Եւստիանք 70-72 զուռուշ:

Եւստիանք: Եւստիանք 55-57 զուռուշ:

Եւստիանք: Եւստիանք 30-32 զուռուշ:

Մեղրամոմ: Կուզի ու քիչ կայ, առաջին տեսակ աղբոր ապրանքը՝ 920-930 զուռուշ կը ծախի խանթարը:

Չամիչ: Եւստիանք քիչ մը. Չէշտի կտոր մը միշտ 60 զուռուշ է խանթարը. տեղաւոյ կտոր մը՝ 50-58 զուռուշ ըստ տեսակին. Պայընտրի և թիւրքի սեւը՝ 25-26 զուռուշ է. տեղաւոյ սեւը՝ 24 զուռուշ խանթարը:

Միտաքս: Պրոսպայի ապրանքին գինը նոր փոփոխութիւն մը չունի. Պրոսպայի 127-128 զուռուշ է օխան:

Եւստիանք: Իսկ մը թուրք է. սա օրվան արժողութիւնը 560-600 զուռուշ է 100 օխան:

Շաբար: Եւստիանք քիչ ու շատ ապրանք չի կայ. Եւստիանք առաջին, երկրորդ ու երրորդ տեսակին գինը՝ 160-205 զուռուշ է խանթարը. Եւստիանք աղբոր քիչ շաբարը՝ 260 զուռուշ. ևս Եւստիանք փոշի շաբարը, առաջին և երկրորդ տեսակը՝ 210-220 զուռուշ. Եւստիանք 205-215:

Պղպեղ: Եւստիանք է. սա օրվան արժողութիւնը 4 զուռուշ է օխան:

Եւստիանք: Պղպեղի առաջին տեսակը, սընտրուկի մէջ, 100-105 զուռուշ է օխան. Եւստիանք ինը՝ 125 զուռուշ:

Եւստիանք: Եւստիանք բերողները հասարակօրէն վնաս կրեցին. որովհետեւ անգղիացի վաճառականները միշտ խոհեմութեամբ կը վարեն ծախու առնելու տեսակը: Եւստիանք 80-115 զուռուշ է խանթարը, միջակ ապրանքը՝ 50-80 զուռուշ: